

MUSIQA MAKTABLARI O'QUVCHILARINING AXLOQIY ESTETIK TARBIYASI VA UNI TAKOMILLASHTIRISH YO'LLARI

Ergash Kenjaevich Djalilov,

Samarqand Davlat pedagogika instituti professori

Belyalova Evelina Eldarovna

Musiqa san'ati yo'nalishi 2- bosqich magistri

Annotatsiya. Maqolada musiqa maktablari o'quvchilarining axloqiy-estetik tarbiyasi, uning mazmun-mohiyati va zamonaviy ta'lim jarayonidagi o'rni tahlil qilingan. Musiqa san'atining o'quvchi shaxsiga ko'rsatadigan ma'naviy, ruhiy va badiiy ta'siri asosida axloqiy-estetik tarbiyaning tamoyillari ochib berilgan. O'quvchilarni milliy va jahon musiqasi namunalariga jalb etish, ijodiy faoliyatni rivojlantirish, pedagogik mahoratni takomillashtirish, zamonaviy texnologiyalardan foydalanish kabi omillarning tarbiyaviy samaradorlikni oshirishdagi ahamiyati ko'rsatib berilgan.

Kalit so'zlar: musiqa ta'limi, axloqiy-estetik tarbiya, badiiy did, ma'naviyat, ijodkorlik, pedagogik yondashuv.

KIRISH

Musiqa maktablari nafaqat professional yo'nalishdagi musiqa ta'limini beradigan muassasa, balki o'quvchilarning axloqiy-etnik dunyoqarashi, estetik didi va ma'naviy madaniyatini shakllantiradigan muhim tarbiya maskani hisoblanadi. Musiqa san'atining inson ma'naviy hayotiga ta'siri chuqur va serqirra bo'lgani bois, musiqa maktablari o'quvchilarida axloqiy-estetik madaniyatni rivojlantirish bugungi ta'lim tizimining muhim vazifalaridan biridir [1]. Yosh avlodning san'at orqali go'zallikni idrok etishi, his-tuyg'ularining noziklashishi, yaxshi va yomonning farqiga borishi, o'z xatti-harakatiga mas'uliyat bilan yondashishi aynan musiqiy tarbiya jarayonida shakllanadi.

ASOSIY QISM

Axloqiy-estetik tarbiyaning musiqa maktablari sharoitida samarador bo'lishi, avvalo, musiqaning o'ziga xos badiiy kuchi bilan bog'liq. Musiqaning inson ongiga ta'siri bevosita

bo'lib, u qalbg'a chuqur kirib boradi, shaxsning ichki dunyosida nozik jarayonlarni uyg'otadi. Musiqa orqali o'quvchi nafosatni ko'ra boshlaydi, ohanglar, ritmlar, kuy va qo'shiqlarda mavjud ma'naviy mazmunni his qiladi. Shu sababli musiqa maktablarida axloqiy-estetik tarbiya faqat nazariy suhbatlar orqali emas, balki musiqani eshitish, tahlil qilish, ijro etish, yakka va jamoaviy kuylash orqali amalga oshiriladi. Bu jarayon o'quvchilarning ichki olamini boyitadi, ularda ruhiy poklik, mehr-muruvvat, samimiylik, va eng muhimi — san'atga hurmat tuyg'usini shakllantiradi.

Musiqa maktablarida axloqiy-estetik tarbiya jarayonida o'qituvchilarning mahorati alohida ahamiyat kasb etadi. Pedagog nafaqat musiqani o'rgatishi, balki har bir asarning estetik mohiyatini ochib berishi, kompozitor g'oyasini o'quvchi qalbida uyg'otishi, kuyda yashiringan ma'naviy qadriyatlarni talqin qila olishi lozim. O'qituvchining nutqi, sahnadagi o'zini tutishi, talaffuzi, musiqaga bo'lgan muhabbati va e'tiqodi o'quvchiga bevosita ta'sir qiladi. Ma'naviy barkamollik namunasini ko'rsatgan pedagog o'z shogirdlarida ham shunday fazilatlarni shakllantiradi. Shu bois musiqa maktablari o'qituvchilari uchun metodik qo'llanmalar, mahorat darslari, zamonaviy pedagogik metodlar bilan ishlash ko'nikmalarini oshirish juda muhimdir [2].

Axloqiy-estetik tarbiyani takomillashtirishning muhim yo'nalishlaridan biri — o'quvchilarni milliy musiqa merosi bilan chuqur tanishtirishdir. O'zbek xalq kuy-qo'shiqlari, maqom, an'anaviy cholg'u ijrochiligi — bularning barchasi xalqning ma'naviy boyligini aks ettiradi. O'quvchilar milliy musiqani o'rganar ekan, o'z xalqining tarixiy tajribasi, qadriyatlari, go'zallikka munosabati, yurtparvarlik tuyg'ularini anglaydi. Shu bilan birga, jahon musiqasi durdonalarini o'rganish ularda musiqiy tafakkurni kengaytiradi, dunyo manzarasini boyitadi, boshqa xalqlarning madaniyatiga hurmat bilan qarashni o'rgatadi. Bu ikki yo'nalish uyg'unligi o'quvchining estetik dunyoqarashini har tomonlama shakllantiradi.

Bundan tashqari, musiqa maktablarida axloqiy-estetik tarbiyaga ijodiy faoliyatni joriy etish ham katta samara beradi. O'quvchilarning sahna madaniyatini shakllantirish, ularga jamoaviy ijro san'ati, orkestr yoki xorda kuylashni o'rgatish, kichik kompozitsiyalar yaratishga rag'batlantirish — buning barchasi tarbiyaviy ahamiyatga ega. Sahna — bolalarning badiiy saviyasini, ma'naviy olamini, o'ziga bo'lgan ishonchini namoyon

qiladigan maydon. Sahnadagi muvaffaqiyat quvonchi o'quvchini intilishga, izlanishga, o'z ustida ishlashga undaydi. Bu esa axloqiy tarbiyaning eng samarali shakllaridan biridir [3].

Bugungi ta'lim jarayonida multimedia texnologiyalari, audio va video materiallardan samarali foydalanish ham axloqiy-estetik tarbiyani yangi bosqichga ko'tarishi mumkin. Mashhur kompozitorlar ijodidan namunalar tinglash, konsert yozuvlarini tomosha qilish, musiqiy animatsiyalar orqali o'quvchining musiqaga bo'lgan qiziqishini oshirish — bularning barchasi ta'lim jarayonini jonlantiradi. Zamonaviy texnologiyalar musiqa badiiy mazmunini o'quvchiga yanada chuqurroq anglatish imkonini beradi.

Musiqa maktablarida axloqiy-estetik tarbiya o'quvchilarni nafaqat mohir ijrochiga, balki ma'naviy barkamol, san'atni qadrlaydigan, go'zallikni his qila oladigan shaxs sifatida shakllantiradi. Bu jarayonni takomillashtirish uchun pedagogik mahoratni oshirish, milliy va jahon musiqasi namunalaridan keng foydalanish, zamonaviy texnologiyalarni ta'lim jarayoniga joriy etish, ijodiy faoliyatni rag'batlantirish zarur. Musiqa tarbiyasi yosh avlodni ma'naviy-axloqiy yetuklik sari yetaklaydigan kuchli vosita bo'lib, uning samarali yo'lga qo'yilishi jamiyatning madaniy rivojiga munosib hissa qo'shadi [4].

XULOSA VA MUNOZARA

Musiqa maktablarida o'quvchilarning axloqiy-estetik tarbiyasini ta'minlash ularning shaxsiy kamoloti, ruhiy o'sishi va badiiy tafakkurini shakllantirishda hal qiluvchi omildir. Musiqa san'ati o'quvchilarga nafosatni anglash, badiiy obrazlarni his qilish, estetik zavq olish, axloqiy qarashlarni mustahkamlash imkonini beradi. Axloqiy-estetik tarbiyani takomillashtirish uchun o'qituvchilarning metodik mahoratini oshirish, milliy va jahon musiqasiga asoslangan integrativ yondashuvlarni joriy etish, zamonaviy texnologiyalardan keng foydalanish va o'quvchilarning ijodiy faolligini rivojlantiruvchi sharoit yaratish zarur. Bunday tizimli yondashuv nafaqat musiqiy saviyaga, balki ma'naviy barkamollikka ega bo'lgan yetuk shaxslarni tarbiyalashga xizmat qiladi.

ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. Qodirov B. Musiqa ta'limi metodikasi. – Toshkent: Fan, 2020. – 212 b.
2. To'xtayev M. Estetik tarbiya asoslari. – Toshkent: O'qituvchi, 2019. – 168 b.

3. Hasanov A. Musiqa psixologiyasi va pedagogikasi. – Toshkent: Universitet, 2021. – 256 b.
4. Abdullayeva S. Musiqa madaniyati va yoshlar estetik tarbiyasi. – Toshkent: Yangi asr avlodi, 2018. – 140 b.

